

Джоан Скот е професор по социални науки в Института за академични изследвания в Принстън, Ню Джърси, САЩ. Нейните книги и статии (сред които са *Gender and the Politics of History*, 1988; *Only Paradoxes to Offer: French Feminists and the Rights of Man*, 1996; *Parité: The French Movement for Sexual Equality in Politics*, 2005) са основополагащи за историята на жените и феминистката теория. Предложеният тук текст е откъс от книгата „Ехо-фантазия. Историята и конструирането на идентичността“, която ще излезе на български в издателство „СемаРШ“.

Джоан Скот

Паритет – новото име на универсализма

Жените във Франция получават право на глас през 1944 г., като с това се приема, че на тях вече се гледа като на абстрактни индивиди. Тогава Де Гол се възползва от изборителното право, за да възстанови националното единство след разединението по времето на окупацията и позора от колаборационисткия режим във Виши.

Предоставянето на глас на жените ги признава за индивиди, но не съвсем. Въпреки че конституцията от времето на Петата Република им дава право да бъдат избирани, за жените е изключително трудно да преодолеем пренятствията, които политическите партии им налагат. Оказва се, че едно е да пуснеш бюлетина (да бъдеш гражданин), а съвсем друго – да представляваш нацията (да станеш представител). В годините между 1945-а и 1997-ма жените никога не са съставлявали повече от 6% от депутатите в парламента и 3% от сената. Въпреки феминистката агитация за налагането на квоти през 70-те и 80-те години политиците като че ли не съумяват да спрат упоритата дискриминация спрямо жените.

12 Жените, които се осмеляват да се кандидират, се сблъскват, твърдят те, с опозицията на собствените си съпартийци. Като обявяване на война беше, казва една от тях. Други споделят, че са получавали заплахи и обиди от хора, които би трябвало да са техни съмишленици. Една от тях доверява, че, тъй като е жена, никога не я третираат като „истинска“ депутатка. Още по-многобройна е групата на онези, които разбират намека и остават встрани. Протестите на феминистките от онова време приканват политиците да се съобразят с обещанията, съдържащи се в конституцията на Де Гол – „законът гарантира на жените равни възможности с мъжете във всички сфери“, – но различието по пол продължава да се използва като аргумент срещу тях. Става все по-ясно, че проблемът не се свежда само до защита на монопола – или квази-монопола – на мъжете политици в момента, когато този монопол публично се поставя под въпрос, а се отнася до начина, по който се разбира основополагащият универсалистски принцип. Ако жените ще са абстрактни индивиди, напълно взаимозаменяеми с мъжете като представителки на нацията, то тогава трябва директно да се постави въпросът за половото различие. Вместо то да репрезентира онова, което трябва да бъде изключено (антагонизъм, разделение, различие) – като по такъв начин действа като, казано с думите на Жижек, „непристойното опako“ на универсализма, – различието по пол трябва да се превърне в характеристиката на самия универсализъм.

„Паритет“ (parité) - движение за равнопоставеност на половете в политиката. Със закон от 6 юни 2000 г. френското законодателство изисква (с различни характерни вариации) половината от кандидатите за политически постове да бъдат жени. Аргументът в защита на паритета не се отнася до конкретните качества, които жените могат да внесат в политиката, нито до нуждата да се защитят някакви специфични интереси на жените. Аргументът в полза на паритета е строго универсалистски. Човекът е и мъж, и жена: този универсален факт трябва да бъде отразен в представителните институции.

Движението за паритет формално започва през 1992 г. с публикуването на манифеста на Франсоаз Гаспар, Клод Серван-Шрайбер и Ан льо Гол, озаглавен „Власт на гражданките! Свобода, равенство, паритет“. Авторките са ветерани от феминистките усилия през 80-те за подобряване на позициите на жените в политическия живот. Гаспар е кмет на Дрьо, докато бива изместена от поста си от представител на Националния фронт, и депутатка от Социалистическата партия за Лоара. Серван-Шрайбер е журналистка, а Льо Гол – феминистка. Дългогодишният им опит ги прави скептични към възможността мъжете политици доброволно да отворят място за феминистките искания.

Защо (белите) мъже съставляват повече от 90% от представителите на нацията? Това не е, твърдят привърженичките на паритета, историческа случайност, а резултат от факта, че универсалното и мъжкото се приемат за синонимични. Притежаването на разум е отдавна признато на жените (чрез закони, гарантиращи равнопоставеност в образованието от края на XIX век, и чрез правото на гласуване, узаконено през 1944 г.), но те все още не се оценяват като достойни да представляват избирателите и следователно нацията. Те, с други думи, не са достатъчно универсални. Изключването на жените предполага, че е възможно да са изключени и други, след като представителният индивид се оказва съвкупност от специфични черти. Липсата на жени, които да служат като представителки, е в такъв случай индикация за корумпираност на републиканския универсализъм; представителите на нацията са не само финансово корумпирани (както показват различни скандални случаи през 1988 и 1989 г.), но и – чрез дискриминационната практика, която въвежда половото различие като критерий за избираемост – те корумпират самия принцип на репрезентация.

За да получат жените статут на индивиди, необходимо е пълно равенство. Отхвърляйки квотите като неадекватни, привърженичките на паритета първоначално настояват за разделение на местата 50 на 50 процента. Това не е квота според тях, а отражение на факта, че каквито и други характеристики да имат, индивидите винаги имат пол. Анатомическото различие е универсално, но значенията, които му се приписват, са социални и културни. Именно тези значения са източникът на неравенство. Досега, разсъждават привърженичките на паритета, универсалният абстрактен индивид е бил мислен чрез символи, които свързват разума и абстракцията с мъжествеността, а страстта и конкретното с женствеността. За да може възможността за абстракция да обхване и жените, анатомическото различие трябва да бъде отделено от своите символизации. Начинът да се направи това е да се подчертае *дуалността* на човека (не *различията* на половете): универсалният индивид е мъж и жена.

Идеята не е в това да се защитаваат някакви специални „женски интереси“ или да се добави уникален женски принос в законодателството. Настояването върху дуалността на човешкото е начин да се заяви равното право на жените да представляват човечеството. Единствено чрез настояването върху неизбежната дуалност на човека би могла да съществува един истински всеобхватен универсализъм (такъв, при който полът вече няма значение). Според авторките на „Власт на гражданките“:

„Жените не са малцинство. Те са навсякъде. Те са част от всяка класа и социална категория. Те са католички, протестантки, еврейки, мюсюлманки, агностички. Не могат да бъдат сравнявани с групи, които упражняват политически натиск... и изискват по-добра репрезентативност... Жените не са нито корпоративно цяло, нито лоби. Те съставляват половината от суверенните народи, половината от човешката раса.“

Според движението за паритет прокарването на закон е от решаващо значение за извоюването на стриктно равенство на жените с мъжете в политическите формации. Този закон изисква жените да съставляват половината от изборните листи за общинска и областна власт, на изборите за корсиканския парламент, за тази част от сената, която се избира пропорционално и за Европейския парламент. В листите за сената и Европейския парламент трябва да има регулиране на кандидатите по пол. В тези за общински съветници (на общини с повече от 3500 жители), областните съвети и корсиканския парламент трябва да има трима мъже и три жени във всяка група от шестима кандидати. Онези листи, които не изпълняват тези изисквания, ще бъдат дисквалифицирани. При избори, където има самостоятелни кандидати, а не листи, партиите, които не спазват паритета при назоваването на подходящи кандидати, ще бъдат лишавани от правителствена финансова подкрепа за кампаниите си.

Първото изпитание за новия закон идва с изборите за местна власт през март 2001 г. Прогнозите, че жените няма да искат да се кандидатираат, не са квалифицирани или просто нямат време за политика, се оказват погрешни. Хиляди жени се кандидатираат за общински съветници; много от тях никога преди не са участвали в политиката. В крайна сметка паритетът произвежда желаните резултати: сега жените са 47.5% от общинските съветници (в градове с повече от 3500 жители), сравнено с 25.7% през 1995 г. Надеждите за бърза революция обаче са разбити на изборите през 2002 г., когато пред заплахата, отправена от Жан-Мари Льо Пен (който излиза втори на първия тур на президентските избори), големите партии отказват да се съобразят

със закона и предпочитат да се откажат от правителствените субсидии. (Чувството, че титулярите имат повече шанс от новациите, но също и че жените не могат да устоят на нападателната политика на десницата така добре, както мъжете, са причините за това решение.) Сега жените съставляват само около 12% от депутатите в парламента и стои питането дали паритетът някога ще може да бъде наложен. От друга страна е ясно, че този закон няма да бъде отменен. Повечето политици го смятат за прекалено популярен и не посягат върху него.

Ако законът остане, в крайна сметка новият ред, бавно и понякога неусетно приведен в действие чрез закона, ще се приеме за самоочевиден и отразяващ естеството на нещата. Клод Серван-Шрайбер формулира красноречиво тази прогноза в обръщение пред широка публика от последователки през 1994 г.:

„Ще завърша с напомнянето, че правата на жените, всички права, извоювани в хода на историята, са извоювани чрез борби, които са довели до вписването на тези права в закона. Днес тези права ни изглеждат самоочевидни: 50 години след придобиването на универсално право на глас ние забравихме, че за много, много поколения назад правото на жените да гласуват съвсем не е било така самоочевидно. Убедена съм, че някой ден и за паритета ще се смята, че е бил въведен със закон, тъкмо защото е „самоочевиден“.

Ако Серван-Шрайбер е права, то тогава, поне що се отнася до политическото представителство, някой ден жените ще бъдат еднакво подлежащи на абстрахиране индивиди, които могат напълно да представляват нацията. В този момент универсализмът – и по-точно френският универсализъм – ще е постигнал така желаното си осъществяване.

Преведе от английски:
Надежда Александрова

